
III MIESTEN NAISILLE TEKEMÄN VÄKIVALLAN KEHITYS JA KOKONAISKUVA

Markku Heiskanen

---

1 Tavoite

Tämän luvun ensisijaisena tavoitteena on selvittää onko miesten naisille tekemässä väkivallassa tapahtunut muutosta vuosien 1997 ja 2005 tutkimusten tuloksissa, ja jos on, mihin väkivallan muotoihin ja väestöryhmiin muutos kohdistuu.

Muutosta ei voi kuvata luotettavasti yhdellä luvulla, koska erilaiset yleismitarit hukkaavat parhaimmassakin tapauksessa suuren määrän tietoa. Tämän vuoksi seuraavassa tarkastellaan naisiin kohdistuvan väkivallan eri muotoja yhden vuoden ajalta ja vähintään kerran 15 vuotta täytettyä (aikuisiän uhriksi joutuminen) sekä väkivallan eri tekijäryhmien osalta. Lisäksi kuvataan väkivallan yleisyyttä eri väestöryhmissä. Näin voidaan selvittää, missä ryhmissä muutosta on tapahtunut.

Vuonna 2005 kyselyn sisältöä uudistettiin (vertailtavuus aikaisempaan säilyttäen) lisäämällä muun muassa erilaisia väkivallan muotoja lomakkeeseen. Lisäkysymykset on laadittu siksi, että kyselyssä saataisiin mahdollisimman laaja-alainen kuva naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Vertailtavuus aikaisempiin tietoihin edellyttää näiden osioiden pois jättämistä. Lisäkysymysten vaikutusta tuloksiin tarkastellaan siksi erillisessä luvussa.

2 Väkivallan määrittely

Väkivalta määriteltiin kyselylomakkeella luettelemalla eri tekijäryhmien mahdollisesti tekemiä erilaisia väkivallan muotoja. Tekijäryhmiä olivat nykyinen avio- tai avopuoliso, entinen avio- tai avopuoliso tai parisuhteen ulkopuolinen mies (tuntematon, tuttu, seurustelukumppani, työtoveri jne.).

Väkivaltaan sisältyi väkivallalla uhkailu, fyysinen väkivalta sekä seksuaalinen väkivalta ja ahdistelu. Vuosien 1997 ja 2005 tulosten vertailussa parisuhteen ulkopuolinen fyysinen väkivalta käsitti fyysisen kimppuun käymisen, kuten lyömisen, potkimisen tai aseiden käyttämisen. Nykyisen tai entisen kumppanin tekemä fyysinen väkivalta sisälsi liikkumisen estämisen tai kiinni tarttumisen, läimäisyä, heittämisen kovalla esineellä, lyömisen nyrkillä tai kovalla esineellä, potkimisen, kuristamisen, kuristamisen yrityksen, ampumisen ja lyömisen teräaseella. Huomattakoon, että fyysisen ja seksuaalisen väkivallan osiot olivat erilaisia parisuhteessa ja parisuhteen ulkopuolella tapahtunutta väkivaltaa selvitettäessä. ”Muu”-vaihtoehdon ajateltiin lisäksi kattavan sellaisen väkivallan parisuhteessa, joka ei tule esiin ennalta määritellyissä kysymyksissä.

Seksuaaliseen väkivaltaan parisuhteen ulkopuolella kuului käyttäytymisen tavalla, jonka nainen koki seksuaalisesti uhkaavaksi, pakottaminen seksuaaliseen kanssakäymiseen ja sen yritys. Seksuaalinen väkivalta parisuhteessa määriteltiin painostamiseksi, pakottamiseksi tai yritykseksi pakottaa seksuaaliseen kanssakäymiseen. (Ks. Heiskanen & Piispa 1998, liite 3.)

Väkivallan kohteeksi joutumista voidaan selvittää eri pituisilta ajanjaksoilta. Yleisesti käytetty ajanjakso on viimeksi kuluneet 12 kuukautta tai haastattelua edeltävä vuosi. Joissain tutkimuksissa käytetään viiden vuoden periodia. Väkivallan kohteeksi joutumista on kysytty naisuhritutkimuksissa usein myös koko aikuisiältä, jolloin on mahdollista tarkastella väkivallan pitkäaikaisvaikutuksia naisten elämään. Aikuisiän uhriksi joutumiskokemukset on mahdollista luokitella eri tavoin, jos viimeksi tapahtuneen väkivallan tapahtumavuosi on kysytty.

Seuraavassa tarkastellaan naisten väkivaltakokemuksia 15 vuotta täytettyä sekä kyselyhetkeä edeltävien viimeisten 12 kuukauden ajanjaksolta. Tämän lisäksi kuvataan naisten alle 15-vuotiaana kokemaa väkivaltaa.

3 Väkivallan kehitys

Väkivaltakokemukset 15 vuotta täytettyä

Vuoden 2005 kyselyn mukaan oli vähintään kerran 15 vuotta täytettyään miehen tekemän fyysisen tai seksuaalisen väkivallan tai väkivallalla uhkailun kohteeksi joutunut 43,5 prosenttia naisista. Väestötasolla tämä tarkoittaa 802 000 iältään 18–74-vuotiasta naista. Vuoden 1997 tutkimuksessa

vastaava osuus oli 40 prosenttia, eli naisten väkivaltakokemukset ovat hie-
man lisääntyneet.¹

Taulukko 3.1 Vähintään kerran 15 vuotta täytettyä miehen tekemän eri tyyppisen vä-
kivallan tai uhkailun kohteeksi joutuneet 18–74-vuotiaat naiset eri teki-
järyhmissä sekä alle 15-vuotiaana koettu väkivalta, 1997 ja 2005 (%)²

	1997	2005
<i>Naiset yhteensä</i>	100,0	100,0
(n=naisia otoksessa yhteensä)	(4 955)	(4 464)
<i>Vähintään yhden väkivallan muodon tai uhkailun uhri</i>	40,0	43,5*
<i>Parisuhteen ulkopuolinen väkivalta</i>		
Yhteensä	24,4	29,1*
Uhkailu	11,1	14,4*
Fyysinen väkivalta	10,4	10,6
Seksuaalinen väkivalta ja uhkaava käyttäytyminen	16,7	21,2*
<i>Väkivalta nykyisessä parisuhteessa</i>		
Yhteensä	22,2	19,6*
Uhkailu	9,0	7,6
Fyysinen väkivalta	20,0	17,6
Seksuaalinen väkivalta ja uhkaava käyttäytyminen	5,9	4,3*
(n=parisuhteessa olevat)	(3 495)	(3 172)
<i>Väkivalta entisessä parisuhteessa</i>		
Yhteensä	49,9	49,0
Uhkailu	33,8	31,5
Fyysinen väkivalta	46,1	44,7
Seksuaalinen väkivalta ja uhkaava käyttäytyminen	18,7	17,3
(n=entinen parisuhde)	(1 365)	(1 497)
<i>Kokenut väkivaltaa alle 15-vuotiaana</i>		
Yhteensä	29,0	34,1*
Väkivalta	20,7	23,2*
Seksuaalinen väkivalta ja uhkaava käyttäytyminen	15,6	20,0*

* vuosien 1997 ja 2005 tulokset eroavat 95 %:n luottamusvälillä

¹ 95 %:n luottamusvälit olivat 38,6–41,4 % (1997, n=4 955) ja 42,0–45,0 % (2005, n=4 464), joten luottamusvälit eivät leikkaa toisiaan eli tulosten ero ei johdu otantasat-
tumasta. Otannasta johtuva ero tuloksissa on kummassakin aineistossa koko otosten ta-
solla suurimmillaan $\pm 1,5$ %-yksikköä (ks. tekninen liite).

² Uhriksi joutumisprosentit on laskettu ryhmään kuuluvista. Vuonna 2005 avio- tai avo-
liitossa oli kyselyaineistosta arvioituna 1 259 000 naista (n=3 172), entinen puoliso oli
666 000 naisella (n=1 497). Yhteensä 18–74-vuotiaita naisia oli 1 844 000 (n=4 464).

Parisuhteen ulkopuolinen väkivalta. Väkivallan ja uhkailun kasvu on peräisin parisuhteen ulkopuolella tapahtuneesta uhkailusta sekä seksuaalisesta väkivallasta ja ahdistelusta. Parisuhteen ulkopuolella koettu fyysinen väkivalta ei ole lisääntynyt.

Parisuhteen ulkopuolella tapahtunut seksuaalinen väkivalta ja uhkaava käyttäytyminen ovat lisääntyneet vuodesta 1997 runsaalla viidenneksellä. Sekä seksuaalisesti uhkaavaksi koettu käyttäytyminen ja seksuaaliseen kanssakäymiseen pakottaminen ovat lisääntyneet. (Taulukko 3.2.)

Taulukko 3.2 Vähintään kerran 15 vuotta täytettyä **parisuhteen ulkopuolella** tapahtuneen miehen tekemän seksuaalisen väkivallan, sen yrityksen tai seksuaalisesti uhkaavan käyttäytymisen kohteeksi joutuneet 18–74-vuotiaat naiset 1997 ja 2005 (%)

	1997	2005
Seksuaalinen väkivalta ja uhkaava käyttäytyminen yhteensä	16,7	21,2*
Seksuaalisesti uhkaavaksi koettu käyttäytyminen	13,8	17,6*
Yritetty pakottaa seksuaaliseen kanssakäymiseen	10,5	12,1
Pakotettu seksuaaliseen kanssakäymiseen	4,3	5,9*

* vuosien 1997 ja 2005 tulokset eroavat 95 %:n luottamusvälillä

Väkivalta parisuhteessa. Väkivalta parisuhteessa on vähentynyt hieman vuoden 1997 tutkimuksesta eri tekemuotojen osalta, vaikka vain seksuaalista väkivaltaa koskevassa osiossa väheneminen ylittää luottamusvälirajat. Tarkasteltaessa fyysisen väkivallan eri muotoja väkivalta on vähentynyt erityisesti läimäisyjen kohdalla (taulukko 3.3).

Taulukko 3.3 Vähintään kerran 15 vuotta täytettyä erilaista fyysistä väkivaltaa **parisuhteessa** kokeneet 18–74-vuotiaat naiset 1997 ja 2005 (% laskettu parisuhteessa olevista)

	1997	2005
Fyysinen väkivalta parisuhteessa yhteensä	20,0	17,6
Liikkumisen estäminen	14,4	13,5
Läimäisy	12,6	9,3*
Esineellä heittäminen	3,7	2,7
Lyöminen tai potkiminen	5,8	4,5
Kuristaminen	3,0	2,5
Ampuminen tai teräseen käyttö	0,2	0,1
Pään hakkaaminen	2,2	1,9

* vuosien 1997 ja 2005 tulokset eroavat 95 %:n luottamusvälillä

Väkivaltaa entisissä parisuhteissa vähintään kerran kokeneiden yhteenlaskettu osuus on taulukon 3.1 mukaan suunnilleen yhtä suuri. Suuntaus näyttää väkivallan eri muodoissa kuitenkin olevan hienokseltaan laskeva. Entisen kumppanin tekemää erilaista väkivaltaa tai uhkailua on kokenut puolet

parisuhteensa päättäneistä naisista. Lähes yhtä usein kyseessä on ollut fyysinen väkivalta.

Entisissä parisuhteissa väkivaltaa tai uhkailua kokeneita oli kuitenkin vuoden 2005 aineistossa 27 prosenttia (69 500 henkilöä) enemmän kuin vuoden 1997 tutkimuksessa, mikä johtuu siitä, että niiden naisten määrä, joilla oli entinen parisuhde, on avio- ja avoerojen yleistymisen myötä kasvaneet kahdeksassa vuodessa 515 000:sta 665 000:een. Kaikista 18–74-vuotiaista naisista 17,7 prosenttia oli vuoden 2005 tutkimuksen mukaan kokenut joskus entisen puolison väkivaltaa tai uhkailua, kun vastaava luku vuoden 1997 kyselyssä oli 14 prosenttia (kasvu ylittää 95 %:n luottamusvälierajat).³

Nykyisten ja entisten puolisojen kokema väkivallalla uhkailu on harvinaisempaa kuin fyysinen väkivalta. Tämä saattaa johtua siitä, ettei väkivallalla uhkailua parisuhteessa panna muistiin samalla tavalla kuin fyysisiä kimppuun käymisiä (sama voi koskea seksuaalista väkivaltaa parisuhteen kestäessä). Ruotsissa tehdyn kyselyn mukaan fyysinen ja seksuaalinen väkivalta sekä väkivallalla uhkaaminen olivat parisuhteen kestäessä suunnilleen yhtä yleisiä, parisuhteen päätyttyä uhkailut ja varoittelet olivat yleisempiä kuin muut väkivallan muodot (Ekbrand 2006, 215).

Taulukkoon 3.1 on liitetty myös alle 15-vuotiaana fyysisen väkivallan ja seksuaalisen väkivallan kokemista kuvaavat tiedot. Sekä seksuaalista väkivaltaa ja seksuaalisesti uhkaavaa käyttäytymistä että fyysistä väkivaltaa lapsena kokeneiden osuus oli vuoden 2005 tuloksissa suurempi kuin vuonna 1997. Tulos saattaa viitata siihen, että uudemman tutkimuksen tekoaikana väkivallasta puhuminen on tullut aikaisempaa hyväksytyimmäksi.

Koska vertailtavien tietojen välillä on kahdeksan vuotta, herää kysymys vaikuttavatko muutokset väestön ikärakenteessa tuloksiin. Vuoden 2005 tulosten vakiointi vuoden 1997 ikärakenteella ei kuitenkaan muuta tuloksia olennaisesti. Vähintään kerran 15 vuotta täytettyä väkivallan kohteeksi joutuneiden osuus nousee ikävakiointin seurauksena 0,2 prosenttiyksiköllä (43,7 %:iin), parisuhteen ulkopuolella ja parisuhteessa väkivaltaa kokeneiden osuus lisääntyy 0,1 prosenttiyksiköllä. Ikävakiointi pienentää entisissä parisuhteissa koettua väkivaltaa 0,4 prosenttiyksiköllä.

³ Jos vähintään kerran nykyisessä parisuhteessa väkivaltaa tai uhkailua kokeneiden osuus lasketaan samalla tavalla kaikista 18–74-vuotiaista naisista, saadaan vuoden 2005 tutkimuksen uhriprocentiksi 13,4, ja vuoden 1997 aineiston 14,6 % (ero ei ylitä 95 %:n luottamusvälirajoja). Tällöin tuloksiin ei vaikuta se, että kyselyhetkellä avio- tai avoliitossa olleiden määrä oli vuoden 2005 tutkimuksessa 3 % pienempi kuin vuonna 1997. Koko väestöön suhteuttaminen ei kuitenkaan ole perusteltua, koska ne naiset, jotka eivät ole parisuhteessa, eivät voi joutua nykyisen puolison parisuhdeväkivallan kohteeksi. Vastavalla tavalla entisen puolison väkivaltaa kokeneet on syytä suhteuttaa niihin naisiin, joilla on takanaan entinen parisuhde.

Jonkin verran keskustelua on herättänyt se, että ”liian” korkeat väkivallan uhriksi joutumista kuvaavat luvut (luvuissa ovat mukana kaikki vähintään kerran 15 vuotta täytettyään väkivaltaa kokeneet) heikentävät tulosten uskottavuutta tai ainakin vaikeuttavat sen arviointia, millaisin resurssien viranomaisten olisi syytä varautua naisiin kohdistuvasta väkivallasta aiheutuvien seurausten hoitamiseen (Stefansen ym. 2005).

Elämänaikaista väkivaltaa koskeva tieto on kuitenkin käyttökelpoinen tiettyihin tarkoituksiin. Esimerkiksi voidaan tutkia, millaisia vaikutuksia kauan sitten tapahtuneilla tapauksilla on naisten elämään. Parisuhdeväkivallassa voidaan tarkastella, miten kauan väkivalta on kestänyt ja millaista pitkään jatkunut väkivalta on luonteeltaan. Parisuhdeväkivallan kohdalla väkivallan pitkäaikaisvaikutusten selvittäminen on ollut yksi naisuhritutkimusten vahvuusalue (Walby & Myhill 2001; Piispa 2004). Entisten kumppanien väkivaltaisuus on usein mahdollista selvittää vain pitemmältä ajanjaksolta. Samanlaisia vaikeuksia on myös lapsuuden kokemusten mitaamisessa.

Monet naisten väkivaltakokemuksista olivat siis sattuneet kauan sitten. Parisuhteen ulkopuolisen väkivallan osalta kysyttiin, milloin nainen koki tällaista väkivaltaa viimeksi ja millaisesta teosta oli kyse. Viimeisten viiden vuoden aikana oli vuoden 2005 tutkimuksessa tapahtunut 39 prosenttia siitä parisuhteen ulkopuolisesta väkivallasta, josta tieto saatiin (9 %:ssa tietoa ei ollut lomakkeilla). Yli 10 vuotta vanhoja tapauksia oli lähes puolet (47 %), joten akuuttia hoitoa näihin tapauksiin tuskin haetaan.

Naisten väkivaltakokemukset viimeisen vuoden ajalta

Edellisessä luvussa esitetyt tiedot kuvasivat pitkää tapahtuma-aikaa: ne perustuivat koko eliniälle, ja enin osa aikaan, jolloin nainen oli täyttänyt 15 vuotta. Tämä ajanjakso oli 18-vuotiaalle kolme vuotta, 74-vuotiaalle 59 vuotta. Siten eri-ikäisten naisten mahdollisuus joutua väkivallan kohteeksi 15 vuotta täytettyään on ajallisesti erilainen.

Perinteisissä rikosuhritutkimuksissa yhden vuoden aikaväli on vakiintunut rikoksen kohteeksi joutumista koskevaksi mittariksi. Näin on tehty muun muassa jo 1980-luvulta lähtien suomalaisessa yleisessä uhritutkimuksessa (ks. Sirén & Honkatukia 2005). Yhden vuoden aikaväli soveltuu myös yhdeksi Naisen turvallisuus-tutkimuksen yleismittariksi.⁴ Tätäkin

---

⁴ Kansainvälisessä rikosuhritutkimuksessa on käytetty yhden ja viiden vuoden aikaväliä rikosten kohteeksi joutumisen yleismittarina (ks. van Dijk ym. 2005). Viiden vuoden aikavälin käyttämiseen on kuitenkin ensisijaisesti vaikuttanut se, että maakohtaiset otokset ovat pieniä, jolloin uhriksi joutumisia kertyy vuoden ajalta vähän. Naisen turvallisuus

mittaria voidaan käyttää rajoitetusti sen arviointiin, millaisia lyhyen aikavälin seurauksia väkivallasta oli naiselle (mm. vammat, psyykkiset seuraukset, avun hakeminen). Väkivaltakokemusten historia jää kuitenkin täällöin puuttumaan.

Naisten kokeman väkivallan yleisyydessä vuositasolla ei ole kahdeksassa vuodessa tapahtunut muutosta. Miehen tekemän fyysisen väkivallan, väkivallalla uhkailun tai seksuaalisen väkivallan tai seksuaalisesti uhkaavan käyttäytymisen kohteeksi joutuneiden osuus oli vuonna 2005 lähes identtinen vuoden 1997 luvun kanssa. Suunnilleen joka yhdeksäs nainen oli kokenut tällaista väkivaltaa (taulukko 3.4).

95 prosentin luottamusvälitarkastelun perusteella mitkään taulukon 3.4 vertailutiedoista eivät poikkea toisistaan.⁵ Luvuista on kuitenkin nähtävissä pieniä eroja: parisuhteen ulkopuolinen väkivalta on kokonaisuudessaan hieman lisääntynyt ja vastaavasti väkivalta nykyisessä ja entisessä parisuhteessa oli vuonna 2005 hieman harvinaisempaa kuin vuoden 1997 tutkimuksessa. Tässä suhteessa tulokset lähenevät ruotsalaisen naisuhrikyselyn tuloksia (Lundgren ym. 2001, 80–81). Tämän tutkimuksen tulosten ero Suomen Usko, toivo, hakkaus -tutkimukseen näkyi juuri siinä, että Ruotsissa tuntemattoman tekemä väkivalta, kuitenkin erityisesti seksuaalinen väkivalta, oli yleisempää kuin Suomessa, ja vastaavasti parisuhdeväkivaltaa oli Ruotsissa vähemmän kuin Suomessa.

2005-kyselyssä voidaan viiden vuoden aikaväliä käyttää tuntemattoman tai tutun tekemää väkivaltaa kuvattaessa. Viiden vuoden aikaväli ei kuitenkaan sovellu tässä tutkimuksessa käytettyjen parisuhdeväkivaltakysymysten analysointiin.

⁵ Tilastollinen luottamusvälitarkastelu saattaa olla ”epäoikeudenmukainen” erojen mittaväline silloin, kun tarkastellaan pienten prosenttilukujen välisiä eroja. Esimerkiksi naisten kokemien potkimisten ja lyömisten määrä parisuhteessa puolittui 1,8 %:sta 0,8 %:iin, mutta ero ei ylitä luottamusvälirajoja (tasolla $p=0,05$; tasolla $p<0,10$ ero kuitenkin on merkitsevä eli ero on lähellä merkitsevyuden rajaa).

Taulukko 3.4 Viimeisten 12 kuukauden aikana eri tyyppisen väkivallan ja uhkailun kohteeksi joutuneet 18–74-vuotiaat naiset eri tekijäryhmissä, 1997 ja 2005 (%; uhriprosentit on laskettu ryhmään kuuluvista)

Viimeisten 12 kuukauden aikana	1997	2005
<i>Naiset yhteensä</i>	100,0	100,0
(n)	(4 955)	(4 464)
<i>Vähintään yhden väkivallan muodon tai uhkailun uhri</i>	11,3	11,6
<i>Parisuhteen ulkopuolinen väkivalta</i>		
Yhteensä	4,5	5,3
Uhkailu	2,2	2,9
Fyysinen väkivalta	1,4	1,3
Seksuaalinen väkivalta ja uhkaava käyttäytyminen	2,3	2,8
<i>Väkivalta parisuhteessa</i>		
Yhteensä	8,6	7,9
Uhkailu	3,6	3,0
Fyysinen väkivalta	7,0	6,3
Seksuaalinen väkivalta ja uhkaava käyttäytyminen (n=parisuhteessa olevat)	2,5 (3 495)	2,0 (3 172)
<i>Väkivalta entisessä parisuhteessa</i>		
Yhteensä	7,0	6,1
Uhkailu	4,2	3,2
Fyysinen väkivalta	4,9	4,7
Seksuaalinen väkivalta ja uhkaava käyttäytyminen (n=entinen parisuhde)	2,5 (1 365)	1,6 (1 497)

Entisen puolison väkivallan kohteeksi joutuminen on monesti tapahtunut aikaisemmin kuin viimeisten 12 kuukauden aikana, joten vuoden aikaväli ei anna luotettavaa kuvaa tällaisen väkivallan yleisyydestä. Kyselyä edeltävän vuoden aikana entisen puolison väkivaltaa tai uhkailua oli kokenut noin 41 000 naista.

Ikävakiointi ei muuta oleellisesti myöskään 12 kuukauden aikavälin tuloksia. Vuoden aikana väkivallan kohteeksi joutuneiden osuus nousee ikävakiointin seurauksena 0,2 prosenttiyksiköllä (11,8 %:iin), parisuhteen ulkopuolella väkivaltaa kokeneiden osuus lisääntyy 0,1 prosenttiyksiköllä. Parisuhteessa väkivaltaa vuoden aikana kokeneiden osuus ei muutu ikävakiointin seurauksena.

Vuonna 2003 tehdyn kansallisen uhritutkimuksen mukaan joka 40:s nainen (2,5 %) oli kokenut naisen tekemää väkivaltaa tai uhkailua vuoden aikana. Luvut eivät ole luotettavasti vertailtavissa, koska väkivaltaa koskevat kysymykset eivät olleet samoja, ja mittauksen konteksti on erilainen, mutta

luku kertonee kuitenkin naisten naisille tekemän väkivallan ja uhkailun suuruusluokasta.

Suomessa vuosina 1980, 1988, 1993, 1997 ja 2003 tehtyjen kansallisten uhritutkimusten aikasarjan perusteella naisiin kohdistuva fyysinen väkivalta on eri vuosina ollut suunnilleen yhtä yleistä, mutta uhkailut ovat lisääntyneet. Suunnilleen joka kymmenes nainen oli vuonna 2003 tehdyn yleisen uhritutkimuksen mukaan kokenut vuoden aikana väkivaltaa tai uhkailua. Tässä luvussa on mukana myös naisten naisille tekemä väkivalta ja uhkailu (Sirén & Honkatukia 2005, 7).

Kansallisten uhritutkimusten antama kuva naisiin kohdistuvan väkivallan rakenteesta ja kehityksestä on osittain erilainen kuin käsillä olevan tutkimuksen. Tulosten eron taustalla ovat mm. erilaiset tutkimuskysymykset. Kansallisen uhritutkimuksen mukaan naisiin kohdistuva perheväkivalta (kaikkien perheenjäsenten tekemä väkivalta) on vähentynyt tuntuvasti vuosien 1997 ja 2003 välillä. Fyysisiin vammoihin johtanut perheväkivalta on sen mukaan vähentynyt varsin tasaisesti jo vuodesta 1980. Toisaalta naisiin kohdistunut työpaikkaväkivalta ja erilainen huvipaikoissa koettu vammaan johtanut väkivalta – jotka ovat tämän tutkimuksen aineistossa huomattavasti yleisempiä kuin perheväkivalta – ovat lisääntyneet. (Heiskanen ym. 2004, 19–20.)

4 Uusien väkivallan kohteeksi joutumista mitanneiden kysymysten vaikutus uhriksi joutumisen yleisyyteen

Vuoden 2005 kyselylomake oli laadittu siten, että väkivallan kohteeksi joutumista koskevissa tuloksissa on säilytetty vertailtavuus vuoden 1997 kyselyyn, mutta joihinkin kysymyksiin on lisätty osioita, jolloin vertailtavuus edellyttää näiden osioiden pois jättämistä. Tässä luvussa tarkastellaan miten täydentävät kysymykset vaikuttavat väkivallan yleisyyslukuihin. Lisäkysymykset tehtiin siksi, että kyselyssä saataisiin entistä monipuolisempi ja tarkempi kuva naisiin kohdistuvan väkivallan eri muodoista.

Parisuhteen ulkopuolista väkivaltaa selvittäviin kysymyksiin lisättiin uudessa kyselyssä kaksi osiota. Fyysistä väkivaltaa selvitettiin myös liikumisen estämisen, tyrkkimisen ja tönimisen osalta, ja seksuaalista väkivaltaa kysymällä seksuaalisen kanssakäymisen tai sen yrittämisen kohteeksi joutumisesta, kun vastaaja oli tilassa, jossa hän ei pystynyt siitä kieltäytymään. Edellinen lisäys tehtiin siksi, että kansallisissa yleisissä uhritutkimuksissa on havaittu tällaisen tuntemattoman tai tutun miehen tekemän

väkivallan olevan yleistä, eivätkä nämä, yleensä seurauksiltaan lievemmat väkivaltakokemukset tule selkeästi esiin muissa väkivaltaosioissa (ks. Heiskanen 2002). Samalla pyrittiin saamaan parisuhteessa ja parisuhteen ulkopuolella tapahtunut väkivalta keskenään paremmin vertailukelpoisiksi; liikkumisen estäminen ja kiinni tarttuminen sisältyivät vuonna 1997 parisuhdeväkivaltaa koskeviin kysymyksiin. Jälkimmäinen lisäkysymys on peräisin ruotsalaisesta naisuhritutkimuksesta (ks. Lundgren ym. 2001).

Nykyisen ja entisen avio- tai avopuolison tekemää väkivaltaa kartoittaviin kysymyksiin lisättiin kolme uutta seksuaalisen väkivallan muotoa (kysymykset 62 ja 71, ks. liitteenä oleva kyselylomake) ruotsalaisen naisuhritutkimuksen mallin mukaisesti. Lisäkysymysten tavoitteena oli saada eroteltua raiskaus ja sen yritys toisistaan. Vuonna 1997 ne kysyttiin parisuhteessa olevilta ja olleilta samassa kysymyksessä. Lisäksi samassa kysymyksessä selvitettiin vuonna 1997 myös seksuaaliseen kanssakäymiseen painostaminen.

Selkein muutos, jonka lisäkysymykset tuottavat tuloksiin, koskee parisuhteen ulkopuolella tapahtunutta fyysistä väkivaltaa. Väkivaltaisen liikkumisen estämisen, kiinni tarttumisen, tyrkkimisen tai tönimisen käsittävän väkivaltaosion liittäminen uhriksi joutumista koskevaan kysymysryhmään nostaa vähintään kerran 15 vuotta täytettyä parisuhteen ulkopuolella tapahtunutta fyysistä väkivaltaa kokeneiden osuuden kaksinkertaiseksi (taulukko 3.5).

Seksuaalisen kanssakäymisen tai sen yrityksen kohteeksi joutumista, kun nainen ei pystynyt siitä kieltäytymään, selvittävän kysymyksen lisääminen parisuhteen ulkopuolella koetun seksuaalisen väkivallan tai ahdistelun osioon, lisäsi sitä vajaalla kahdella prosenttiyksiköllä (21 %:sta 23 %:iin). Uusien kysymysten myötä parisuhteen ulkopuolista väkivaltaa ja uhkailua kokeneiden naisten osuus nousee 34 prosenttiin (29 % ilman lisäkysymyksiä).

Kolmen seksuaalista väkivaltaa koskevan kysymyksen lisääminen nykyisen ja entisen puolison tekemään väkivaltaan lisäsi seksuaalista väkivaltaa tai ahdistelua vähintään kerran 15 vuotta täytettyä kokeneiden osuutta nykyisen puolison kohdalla viidestä kuuteen prosenttiin, entisen puolison kohdalla 17 prosentista 20 prosenttiin. Nykyisen ja entisen puolison tekemän parisuhdeväkivallan kokonaismäärään kyseinen muutos ei vaikuttanut, joten näissä tapauksissa nainen oli kokenut myös fyysistä väkivaltaa tai uhkailua. Kaikkiaan vähintään kerran 15 vuotta täytettyä miehen tekemää väkivaltaa kokeneiden naisten osuus lisäkysymykset huomioon ottaen oli 46,7 prosenttia (lisäystä 3,2 %-yksikköä).

Tarkasteltaessa naisten vuoden aikana kokemaava väkivaltaa lisäkysymysten tuottama uhriksi joutumisen kasvu on runsaan prosenttiyksikön suuruisen, ja se on peräisin suurimmaksi osaksi fyysisen väkivallan määrittelystä.

Taulukko 3.5 Viimeisten 12 kuukauden ja vähintään kerran 15 vuotta täytettyä miehen tekemän väkivallan tai uhkailun kohteeksi joutuneet 18–74-vuotiaat naiset eri tekijäryhmissä 2005 (%), perus- ja lisäkysymysten tulosten vertailu

	Viimeisten 12 kk. aikana		Vähintään kerran 15 v. täytettyä	
	Perus- kysymykset 2005	Lisäky- symykset mukana 2005	Perus- kysymykset 2005	Lisä- kysymykset mukana 2005
<i>Naiset yhteensä</i> (n)	100,0 (4 464)	100,0 (4 464)	100,0 (4 464)	100,0 (4 464)
<i>Vähintään yhden väkivallan muodon tai uhkailun uhri</i>	11,6	12,9	43,5	46,7
<i>Parisuhteen ulkopuolinen väkivalta</i>				
Yhteensä	5,3	6,7	29,1	33,9
Uhkailu	2,9		14,4	
Fyysinen väkivalta	1,3	3,8	10,6	23,3
Seksuaalinen väkivalta ja uhkaava käyttäytyminen	2,8	3,3	21,2	23,0
<i>Väkivalta parisuhteessa</i>				
Yhteensä	7,9	8,1	19,6	19,9
Uhkailu	3,0		7,6	
Fyysinen väkivalta	6,3		17,6	
Seksuaalinen väkivalta ja uhkaava käyttäytyminen (n=parisuhteessa olevat)	2,0 (3 172)	2,4 (3 172)	4,3 (3 172)	5,3 (3 172)
<i>Väkivalta entisessä parisuhteessa</i>				
Yhteensä	6,1	6,1	49,0	49,4
Uhkailu	3,2		31,5	
Fyysinen väkivalta	4,7		44,7	
Seksuaalinen väkivalta ja uhkaava käyttäytyminen (n=entinen parisuhde)	1,6 (1 497)	1,7 (1 497)	17,3 (1 497)	19,7 (1 497)

5 Lapsuuden väkivaltakokemukset

Kyselylomakkeen lopussa selvitettiin lisäksi lyhyesti naisten lapsuuden väkivaltakokemuksia. Nämä kysymykset olivat samat kumpanakin tutkimusvuotena. Alle 15-vuotiaana fyysisen väkivallan tai seksuaalisesti uhkaavan käyttäytymisen, seksuaaliseen kanssakäymiseen pakottamisen tai sen yrittämisen kohteeksi oli vuoden 2005 aineistossa joutunut 34 prosent-

tia naisista (29 % vuonna 1997). 23 prosentilla oli väkivaltakokemuksia, 20 prosentilla seksuaalisen ahdistelun tai seksuaalisen väkivallan kokemuksia. Alle 15-vuotiaana koettua väkivallalla uhkailua ei kyselyssä selvitetty.

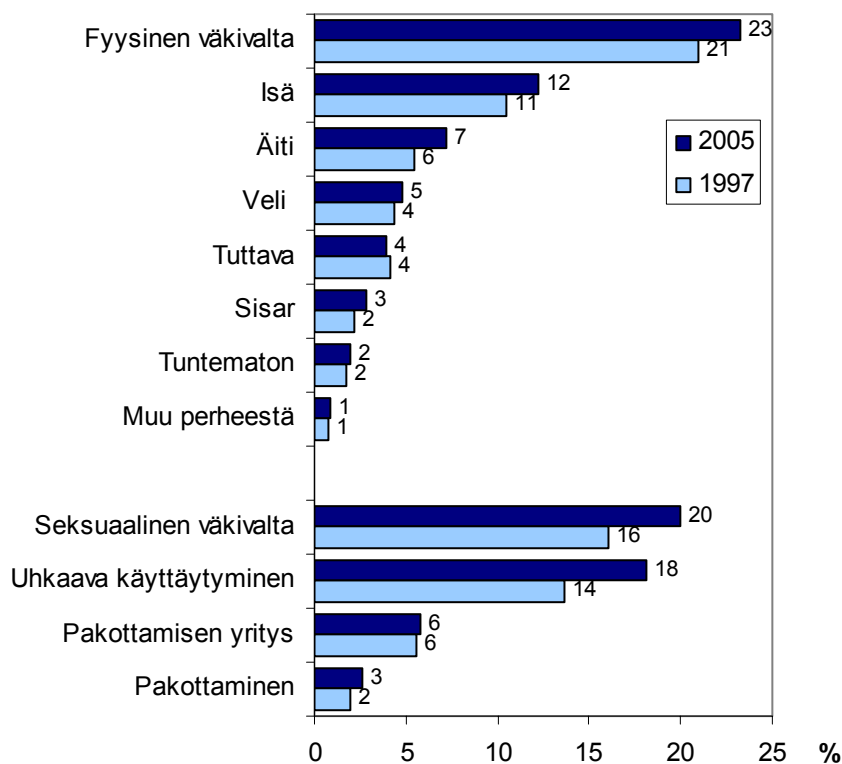
Lapsuudessa naisille väkivaltaa tehneet olivat kyselyn mukaan yleisimmin perheenjäseniä (kuviot 3.1). Naisen seksuaalisen ahdistelun ja seksuaaliseen kanssakäymiseen lapsena pakottaneiden suhdetta uhriin ei selvitetty. Vanhempien tekemää fyysistä väkivaltaa esiintyi vuoden 2005 tuloksissa hieman aikaisempaa enemmän.

Lapsena seksuaalista väkivaltaa ja seksuaalisesti uhkaavaa käyttäytymistä kokeneiden naisten osuus oli vuoden 2005 kyselyssä aikaisempaa suurempi.

Runsa neljäsosa (27 %) lapsena väkivaltaa kokeneista oli joutunut sekä fyysiseen että seksuaalisen väkivallan kohteeksi.

Tarkasteltaessa naisten tähänastista elämää kokonaisuudessaan, joko alle 15-vuotiaana tai 15 vuotta täytettyä oli vuoden 2005 kyselyn mukaan fyysistä väkivaltaa, uhkailua tai seksuaalista väkivaltaa kokenut 57 prosenttia.

Vuoden 1997 kyselyssä todettiin 65 prosentin naisista, jotka olivat kokeneet fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa alle 15-vuotiaana, kokeneen väkivaltaa 15 vuotta täytettyään, kun keskimääräisluku oli 40 prosenttia. Vuoden 2005 kyselyn mukaan luvut olivat 69 ja 47 prosenttia.

Kuvio 3.1 Naisten alle 15-vuotiaana kokema fyysinen väkivalta väkivallan tekijän mukaan sekä seksuaalinen väkivalta väkivallan muodon mukaan, 1997 ja 2005 (%)

6 Taustamuuttujia

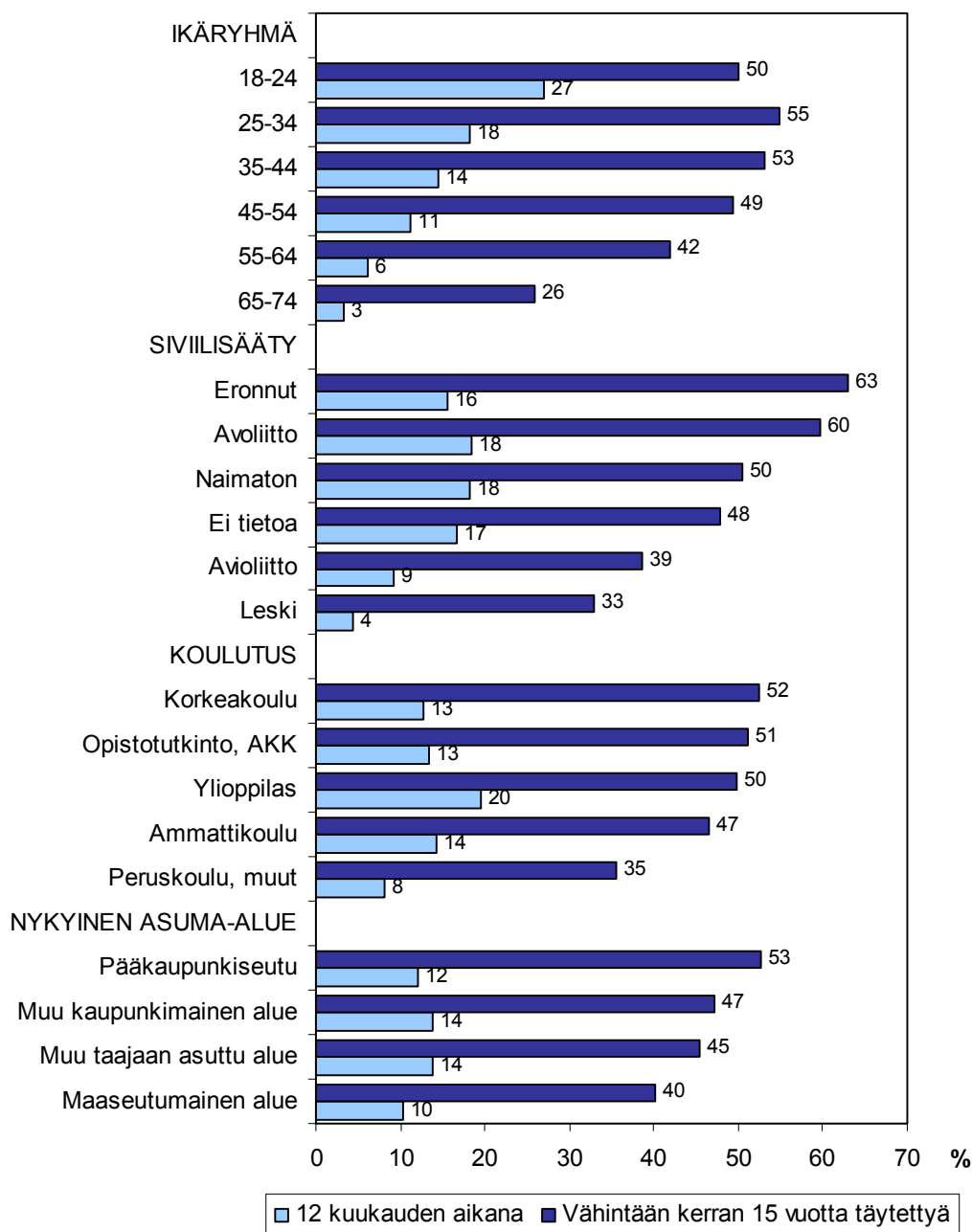
Vuoden 1997 kyselyssä havaittiin, että naisten kokeman väkivallan yleisyys vaihtelee eri elämänvaiheissa, koulutuksen mukaan ja eri alueilla. Myös lapsuuden kokemuksilla, samoin ajanviettotavoilla oli yhteys väkivallan kokemisen yleisyyteen (Heiskanen & Piispa 1998).

Kuviossa 3.2 on kuvattu eräitä taustatekijöitä, joiden eri luokkien välillä oli tilastollisesti merkitsevät erot naisten kokeman väkivallan esiintyvyydessä (χ^2 -testi, $p < 0,001$, kaikki muut taulukon muuttujat kummallakin viiteajanajaksolla, paitsi asuma-alue vuoden aikana, jossa $p = 0,048$).

Kuvion 3.2 tekijöistä selkeimmin väkivaltaa viimeisten 12 kuukauden aikana eri väestöryhmissä kokeneita erottelee naisen ikä. Nuorista naisista runsas neljäsosa oli kokenut jotain määritellyistä väkivallan muodoista tai uhkailusta vuoden aikana. Uhriksi joutumiskokemukset vähenevät iän myötä: 65–74-vuotiaista naisista kolme prosenttia oli kokenut vuoden aikana väkivaltaa tai uhkailua. Yleisistä uhritutkimuksista on tehty sama havainto, että väkivalta on yleisintä nuorilla ja vähenee iän myötä (Sirén & Honkatukia 2005).

Kysyttäessä väkivallasta, jota oli koettu vähintään kerran 15 vuotta täytettyä, näyttävät ikäryhmittäiset erot toisenlaisilta: 18–54-vuotiaista noin puolet oli kokenut väkivaltaa tai uhkailua. 55–64-vuotiaat, joihin kuuluvat toisen maailmansodan jälkeen syntyneet suuret ikäluokat, ovat kokeneet aikuisiällään hieman nuorempia vähemmän miehen tekemää väkivaltaa. Heitä iäkkäämmistä vain neljännes vastasi kokeneensa elämänsä aikana vähintään kerran miehen tekemää väkivaltaa tai uhkailua. Tulosta voidaan tulkita usealla tavalla. Voi olla niin, että 1950–60-lukujen suomalaiset miehet eivät olleet yhtä väkivaltaisista nuoria naisia kohtaan tai naisen elämä oli suojatumpaa kuin myöhemmin. Tai syynä vanhimman ikäryhmän selkeästi muita pienempään väkivaltakokemusten määrään on se, etteivät he ole muistaneet tai halunneet kertoa tapauksista kyselylomakkeella, tai että kyselylomakkeella esitetyt väkivallan määrittelyt olivat sellaisia, etteivät ne tavoittaneet 1950-luvun arjen väkivaltatilanteita.

Vuonna 1997 tehty kysely tuotti pääpiirteissään samanlaisen väkivallan kohteeksi joutumisten ikäjakauman vuoden aikana väkivaltaa kokeneille kuin vuoden 2005 kysely. Vuoden 2005 lisäkysymykset kasvattivat nuorimman ikäryhmän kokemaa väkivaltaa (taulukko 3.6).

Kuvio 3.2 Vähintään kerran 15 vuotta täytettyä sekä viimeisten 12 kuukauden aikana miehen tekemän väkivallan kohteeksi joutuneet naiset ikäryhmän, siviilisäädyn, koulutuksen ja asuma-alueen mukaan vuonna 2005 (%)

Koko aikuisikää koskevan väkivallan kokeminen on nuorimmassa ikäryhmässä lisääntynyt neljällä prosenttiyksiköllä. Vuoden 2005 lisäkysymykset ovat edelleen lisänneet nuorimmassa ikäryhmässä väkivaltaa kokeneiden osuutta seitsemällä prosenttiyksiköllä verrattuna vuotta 1997 koskevaan laskelmaan. 45 vuotta täyttäneiden ikäryhmissä on väkivaltaa kokeneissa tapahtunut viiden prosenttiyksikön kasvu. (Taulukko 3.6.)

Tarkasteltaessa uudemman tutkimuksen vuoden ajanjaksoa naimattomien, avoliitossa olevien ja eronneiden väkivaltaa ja uhkailua kokeneiden osuudet ovat lähes samat, ja avioliitossa olevien heihin verrattuna tuntuvasti pienempi. Lesket ovat suurelta osin iäkkäämpiä naisia, joten jo ikä selittää heidän pientä uhriprosenttiaan viimeisten 12 kuukauden aikana.

Koko elinikää koskeva tarkastelu herättää kysymyksiä: kuinka kauan nainen on ollut eronnut, kuinka kauan hän on ollut avio- tai avoliitossa? Yhtä kaikki, kyselyn täyttämishetkellä eronneeksi luokitelluista yli 60 prosenttia oli kokenut jotain kyselyssä määritellyä väkivaltaa aikuisena, ja lähes samaa suuruusluokkaa on avoliitossa olevien kokema väkivalta. Avioliitossa olevilla väkivaltaa kokeneiden kokonaisprosentti on keskimääräistasoa pienempi sekä vuoden että koko aikuisikää koskevalla viiteajalla.

Väkivaltaa kokeneiden osuuden muutoksista selkein ero eri kyselyjen tulosten välillä on naimattomien naisten väkivaltakokemusten lisääntyminen sekä vuoden että koko aikuisikää koskevalla ajanjaksolla. Myös leskien väkivaltakokemukset ovat lisääntyneet pitkällä aikavälillä. Eronneiden aikuisiän väkivaltakokemukset ovat vähentyneet.

Ruotsalaisissa yleisissä uhritutkimuksissa havaittiin jo 1980-luvulla (Häll 1991), että väkivallan riskiryhmä olivat yksinhuoltajanaiset, joilla on pieniä lapsia. Tähän ryhmään kohdistuu kaksi riskitekijää: ero ja usein naisen nuorehko ikä. Vuoden 2005 aineistosta laskettuna yksinhuoltajista, joilla oli alle 7-vuotiaita lapsia (n=76) oli 39 prosenttia kokenut vuoden aikana miehen tekemää väkivaltaa ja koko aikuisikänsä aikana 74 prosenttia. Vuonna 1997 vastaavat luvut olivat 42 ja 77 prosenttia eli pienestä vähennemisestä huolimatta yksinhuoltajanaiset, joilla on pieniä lapsia, ovat väkivallan riskiryhmä.

Yksi vuoden 1997 kyselyn yllättäviä tuloksia oli, että korkeakoulututkinnon suorittaneista naisista oli aikuisiällä kokenut suurempi osa väkivaltaa ja uhkailua kuin alemman koulutuksen saaneet. Viimeksi kulunutta vuotta tarkasteltaessa tätä eroa ei kuitenkaan esiintynyt. Myöskään vuoden 2005 kyselyn tuloksissa korkeasti koulutetut naiset eivät vuoden ajanjaksoa tarkasteltaessa ole suurimman riskin omaava ryhmä vaan ylioppilaat. Naiset, joiden koulutus on peruskoulutaso, olivat kokeneet muita ryhmiä vähemmän väkivaltaa sekä vuoden että koko elämän aikana. Aikuisiän väkivaltakokemukset eivät vuoden 2005 tuloksissa eroa juurikaan eri koulutusryhmissä, vaikka korkeakoulun käyneillä väkivaltakokemuksia oli edelleen eniten (kuvio 3.4).

Eri alueiden väliset erot ovat kuviossa 3.4 pienet. Maaseutumaisilla alueilla keskimääräistä pienempi osuus naisista oli kokenut väkivaltaa niin vuoden aikana kuin koko aikuisiällään. Pidemmän aikavälin uhriksi joutu-

miskokemuksia tarkasteltaessa pääkaupunkiseudulla oli kumpanakin tutkimusvuotena eniten väkivaltaa kokeneita naisia.

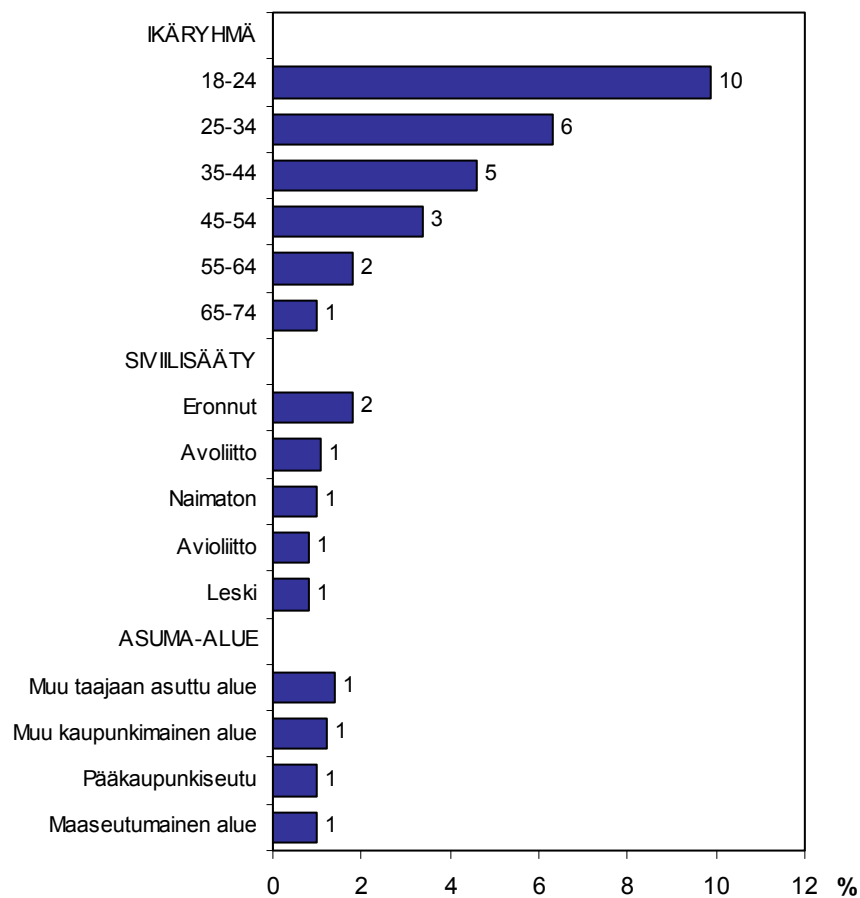
Taulukko 3.6 Vähintään kerran 15 vuotta täytettyä sekä viimeisen vuoden aikana miehen tekemän väkivallan kohteeksi joutuneet naiset ikäryhmän, siviilisäädyn, koulutuksen ja asuma-alueen mukaan vuonna 1997 ja 2005 (%)

	Vuoden aikana			Vähintään kerran 15 v. täyt.		
	1997	2005	2005 lisäkysymykset	1997	2005	2005 lisäkysymykset
Yhteensä	11,3	11,6	12,9	40,0	43,5	46,7
Ikäryhmä						
18–24	21,2	22,6	26,9	38,5	42,9	50,0
25–34	16,6	17,4	18,2	49,2	50,3	54,8
35–44	12,9	13,0	14,4	47,0	49,8	53,1
45–54	8,1	10,1	11,1	42,2	47,3	49,3
55–64	6,2	5,6	6,2	35,2	39,7	41,9
65–74	3,2	3,1	3,3	20,0	24,6	25,9
Siviilisääty						
Avoliitto	19,9	17,5	18,4	55,0	56,7	59,7
Avioliitto	9,0	8,6	9,2	35,1	35,8	38,5
Eronnut	17,1	14,0	15,5	69,6	61,8	62,9
Leski	1,6	3,3	4,3	20,9	30,6	33,0
Naimaton	11,3	15,0	18,2	36,4	44,0	50,5
Koulutus						
Korkeakoulu	12,4	11,7	12,8	47,2	48,3	52,4
Opistotutkinto, AKK	11,6	12,2	13,5	44,8	47,7	51,1
Ylioppilas	19,6	16,6	19,5	43,3	43,5	49,9
Ammattikoulu	12,9	13,7	14,4	42,4	44,4	46,6
Peruskoulu, muut	8,0	6,9	8,2	31,6	33,5	35,4
Nykyinen asuma-alue						
Pääkaupunkiseutu	12,2	11,1	12,1	48,4	48,5	52,6
Muu kaupunkimainen alue	11,2	12,6	13,8	40,1	44,6	47,2
Muu taajaan asuttu alue	11,2	11,8	13,9	38,2	41,9	45,4
Maaseutumainen alue	10,0	9,2	10,2	32,9	36,9	40,2

Sitä, miten naisen ikä, siviilisääty, koulutus ja asuma-alue liittyvät vuoden aikana väkivaltaa kokeneiden osuuksiin tilanteessa, jossa taulukon 3.6 eri muuttajien vaikutus on vakioitu, on kuvattu kuviossa 3.2 logistisella regressiomallilla. Koulutus on jäänyt pois mallista, joten se ei merkittävästi liity naisten vuoden aikana kokeman väkivallan vaihteluihin, kun taulukon 3.6 muuttajat on vakioitu.

Kuvion luvut ovat vedonlyöntisuhteita, joka kuvaavat sitä, miten suuri tiettyyn luokkaan kuuluvan riski on verrattuna vertailuryhmään (muuttajan viimeinen luokka). Nuorten naisten riski iäkkäimpään ikäryhmään verrat-

tuna on kymmenkertainen mallin asetelmassa. Oikeastaan ikä on ainoa selkeä selittäjä naisten väkivaltakokemusten eroille. Siviilisäätö ja asuma-alue ovat heikkoja selittäjiä. Siviilisäädystä eronneiden riski on korkein. Avioliitossa olevien riski on hivenen pienempi kuin naimattomien. Pääkaupunkiseudulla asuvien riski on mallin tuloksissa samaa tasoa kuin maaseudulla asuvien. Mallin selitysaste⁶ oli yhdeksän prosenttia, joten kuvion 3.3 muutujat riittävät ”selittämään” vajaan kymmenennen osan naisiin kohdistuvan väkivallan vaihtelusta.

Kuvio 3.3 Viimeisen vuoden aikana väkivallan kohteeksi joutumista selittävän logistisen regressiomallin vedonlyöntisuhteet, 2005

Väkivaltaa selvittävien kyselyjen yhtenä rajoituksena on ollut se, että ne on kehitetty ensisijassa käytännön tarpeita varten, ei niinkään erilaisten teorioiden testaamista ajatellen. Naisen turvallisuus -kyselyssä on otettu huomioon eräitä näistä yleisten uhritutkimusten puutteista. Esimerkiksi parisuhdeväkivaltaa voidaan tarkastella kumppanin kontrolloivan käyttäytymisen suhteen. Väkivallan kohteeksi joutumisen yleiseen taustoittamiseen

⁶ Nagelkerken selitysaste.

parisuhdeväkivaltaan kiinnittyvät kysymykset eivät sovellu, koska vain osa kyselyyn vastanneista naisista on tai on ollut parisuhteessa.

Väkivaltaan yleisesti liittyvien tekijöiden kartoittamisella on kuitenkin ainakin sikäli mielenkiintonsa, että niiden selvittämisen jälkeen voidaan tarkastella, miten nämä tekijät liittyvät rajatumpiin väkivallan muotoihin kuten parisuhdeväkivaltaan ja tuntemattoman tekemään katu- tai huvipaikaväkivaltaan.

Yksi määrällisten aineistojen puitteissa syntynyt rikollisuuden selityskehikko on ns. elämäntyyli-malli, jonka mukaan ihmisten tietyt päivittäiset, lähinnä vapaa-ajan toiminnot saattavat vaikuttaa siihen, miten usein hän joutuu tilanteisiin, joissa rikoksen kohteeksi joutuminen on mahdollista (Hindelang ym. 1978; Schneider 2000).

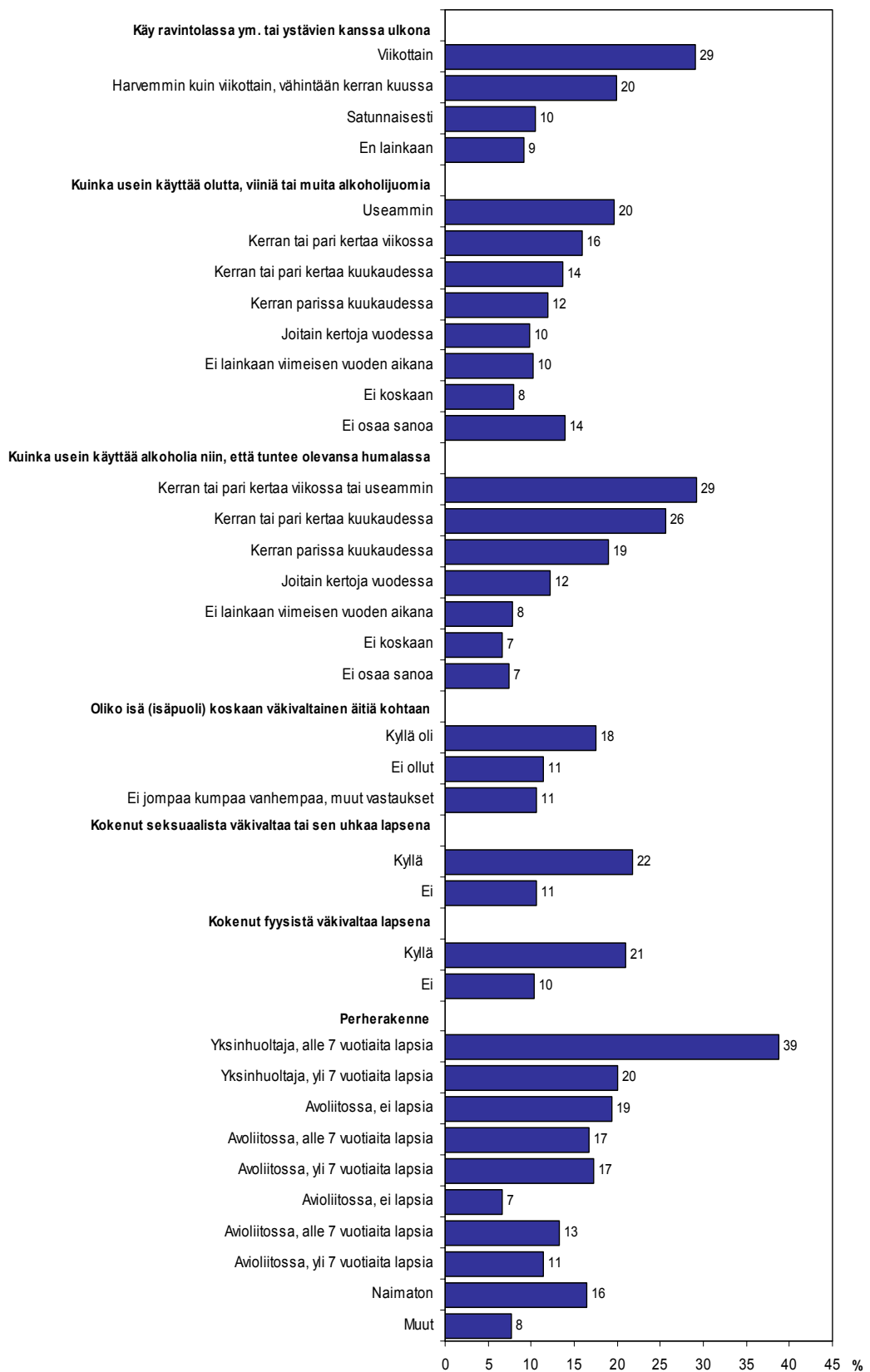
Kyselylomakkeella oli kuusi vapaa-ajan toimintoa, joiden harrastamisen useutta kysyttiin lähinnä elämäntyyleytä silmällä pitäen. Ne olivat

- kyläily sukulaisten, ystävien tai tuttavien luona;
- osallistuminen järjestötoimintaan, vapaaehtoistyöhön tai muuhun yhteiskunnalliseen toimintaan;
- käyminen kulttuuri- tai viihdetilaisuuksissa esim. taidenäyttelyssä, elokuvissa, teatterissa, konserteissa tms.;
- käyminen ravintolassa, diskossa, tansseissa tai ystävien kanssa ulkona;
- opiskelu (työväenopistossa tms.) tai muu harrastaminen (esim. musiikki tai kuvataide) kodin ulkopuolella;
- liikkuminen, urheilu tai kuntoilu.

Näistä harrastuksista vain ravintolassa, diskossa, tansseissa tai ystävien kanssa ulkona käymisen useus on yhteydessä väkivallan kokemiseen vuoden aikana (χ^2 -testi, $p < 0,001$). Elämäntyyliin liittyvät tavallaan myös kysymykset, joissa tiedustellaan naisen alkoholin käytön ja humalassa olon useutta. Sekä alkoholia usein käyttäneillä että alkoholia usein humalaan asti käyttäneillä oli keskimääräistä enemmän väkivaltakokemuksia.

Lapsuuden kodissa mahdollisesti nähdyn tai koetun väkivallan yhteyttä naisen aikuisiän väkivallan kohteeksi joutumiseen voidaan tarkastella kysymysten avulla, joissa selvitettiin, oliko naisen isä väkivaltainen hänen äitiään kohtaan, ja onko nainen kokenut lapsena fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa. Nämä seikat saattavat ainakin lisätä herkkyyttä tunnistaa itseen kohdistuva väkivalta, mutta on ilmeistä (ks. Johnson 1996), ettei väkivallan kohteeksi joutuminen määriy suoraviivaisesti esimerkiksi sosiaalisen oppimisen mallien kautta.

Edellä todettiin yksinhuoltajien, joilla on alle seitsemänvuotiaita lapsia, korkea väkivaltataso. Miten perherakenne ylipäättään näkyy väkivallassa? Tämä samoin kuin muut yllä esiteltyt muuttujat ovat kuviossa 3.4, jossa on kuvattu yhden vuoden aikana tapahtunutta väkivaltaa eri ryhmissä.

Kuvio 3.4 Vuoden aikana miehen tekemän väkivallan, uhkailun ja seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutuneet naiset eri taustamuuttujaryhmissä (% , χ^2 -testi, $p < 0,001$ kaikilla kuvion muuttujilla)

Tärkeitä yhteiskunnallisia tekijöitä puuttuu kuviosta, esimerkiksi kuukausitulojen määrä: enintään 250 euroa kuukaudessa ansainneista joka viides nainen oli kokenut väkivaltaa vuoden aikana, vähintään 4 000 euroa kuukaudessa ansaitsevista naisista alle kymmenesosa (9 %). Nämä ovat kuitenkin pieniä ryhmiä: kumpaankin kuului noin kolme prosenttia kyselyyn vastanneista.

Vuoden 1997 kyselyn vertailtavat tiedot olivat pääpiirteissään samansuuntaiset kuin vuoden 2005 tulokset. Yksinhuoltajista oli väkivaltaa kokenut suurempi osuus kuin muista, ja avioliitossa olevista, joilla ei ollut lapsia kotitaloudessa, uhriksi oli jouduttu harvimmin. Huvielämässä liikuminen, alkoholin humalakäytön useus ja toisaalta väkivallan näkeminen lapsuuden kodissa lisäsi väkivallan riskiä.

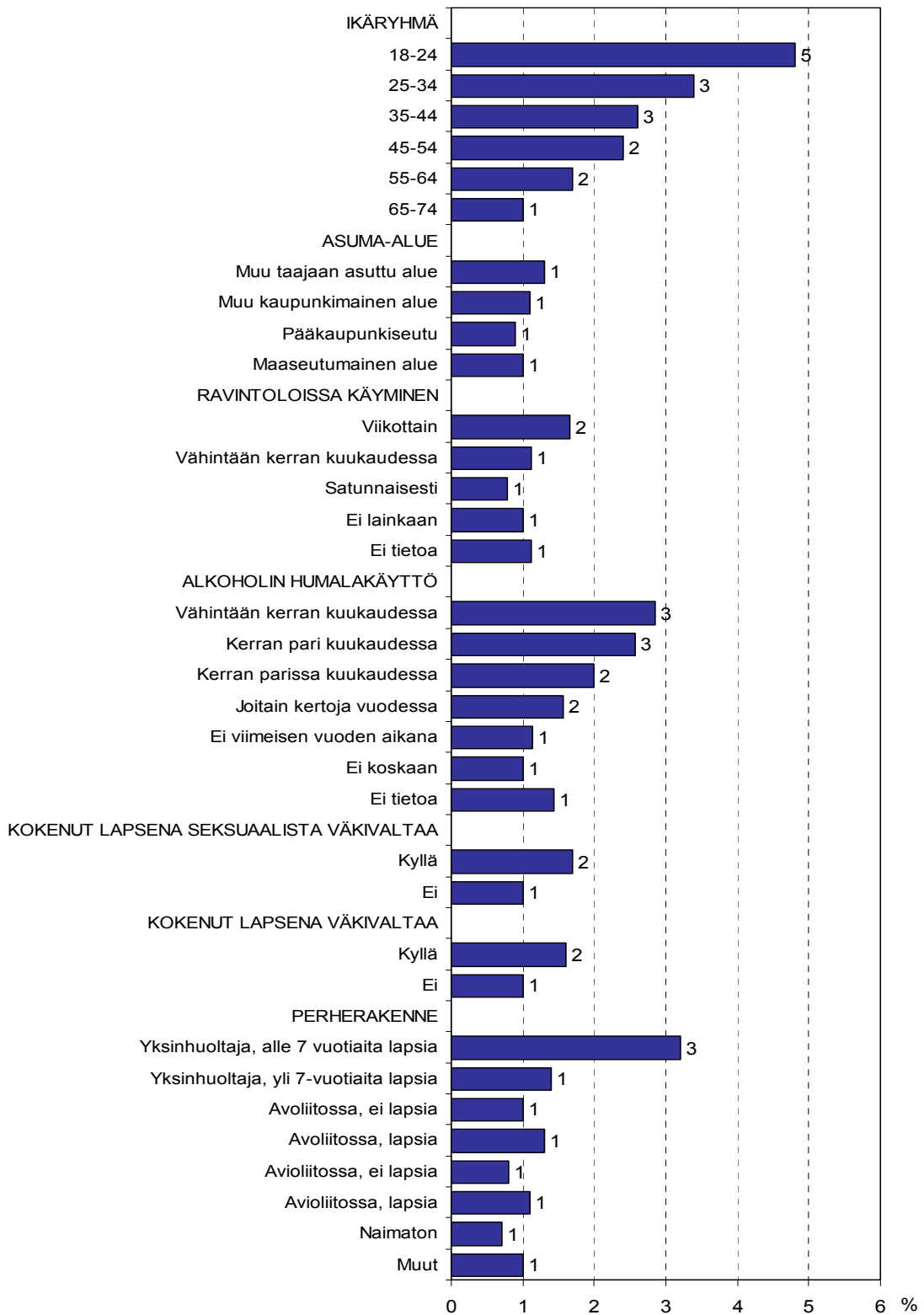
Kuvioon 3.5 on koottu logistisella regressiomallilla vakioidut tulokset, joiden lähtömuuttujina olivat kuvioden 3.2 ja 3.4 muuttujat. Tässä mallissa selitysaste (Nagelkerke) on noin 16 prosenttia.

Tässä mallissa on nuorimman ikäryhmän riski viisinkertainen vanhimpaan verrattuna, kun muut muuttujat on vakioitu; riski oli kymmenkertainen kuvion 3.3 mallissa. Muuttujien korreloidessa keskenään yksittäisten muuttujien lataukset eivät anna kuvaa niiden koko selitysvoimasta. Kuitenkin sellaiset muuttujat, jotka ”selittävät” vahvimmin väkivallan kohteeksi joutumisen vaihteluja ovat jääneet malliin. Siten alkoholin humalakäytön useus on jäänyt malliin, kun taas alkoholin käytön yleisyyttä koskeva kysymys on jäänyt siitä pois.

Isän väkivaltaisuus äitiä kohtaan naisen lapsuudessa ei liity mallissa väkivallan kohteeksi joutumiseen, omilla lapsuuden väkivaltakokemuksilla oli jonkin verran vaikutusta. Perherakennetta tarkasteltaessa on mallissa naimattomien naisten riski pienin.

Tässä luvussa on kartoitettu väkivallan kohteeksi joutumisen yleisyyttä eräiden uhreihin liittyvien piirteiden avulla. Tällainen riskianalyysi (niin prosenttilukuihin kuin mallien vedonlyöntisuhteisiin perustuva) on monessa mielessä yksinkertaistavaa ja sisältää leimaamisen mahdollisuuden. Väkivallan syitä esitetty kuvaus ei selvitä, eikä analyysi myöskään kata kaikkia väkivallan uhriksi joutumiseen liittyviä tekijöitä. Tällainen analyysi kuvaakin lähinnä todennäköisyyksiä tiettyjen kyselyssä mukana olleiden väkivaltaan liittyvien muuttujien avulla, mutta näiden muuttujien merkitykset vaatisivat laajemman tulkinnan. Monista tärkeistä tekijöistä kuten väkivaltaa tehneiden miesten tarkoituspelistä tai muusta käyttäytymisestä ei ole mitään tietoa. Toisaalta esimerkiksi alkoholin käytön ja sen humalakäytön yleisyys ei ole yksiselitteinen asia. Ei ole selvää onko alkoholin käyttö seurausta väkivallan kohteeksi joutumisesta. Samaten eronneiden ja yksinhuoltajien suurempi riski voi tarkoittaa myös sitä, että väkivalta on ollut

eron syy tai että väkivaltainen kumppani muuttuu entistä väkivaltaisemmaksi eron jälkeen.

Kuvio 3.5 Viimeisen vuoden aikana väkivallan kohteeksi joutumista selittävä logistisen laajemman regressiomallin vedonlyöntisuhteet, 2005

Lähteet

- Van Dijk, J. & Manchin, R. t & van Kesteren, J. & Nevala, S. & Hideg, G. (2005). The Burden of Crime in the EU. Research Report: A comparative Analysis of the EU International Crime Survey (EU ICS) 2005. (Julkaisematon moniste.)
- Ekbrand, H. (2006). Separationer och mäns våld mot kvinnor. Göteborg Studies in Sociology N:o 28. Department of Sociology. Göteborg university.
- Heiskanen, M. (2002). Väkivalta, pelko, turvattomuus. Surveytutkimusten näkökulmia suomalaisten turvallisuuteen. Tilastokeskuksen tutkimuksia 236. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Heiskanen, M. & Piispa, M. (1998). Usko, toivo, hakkaus. Kyselytutkimus miesten naisille tekemästä väkivallasta. Tilastokeskus Oikeus 1998:12 / Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Heiskanen, M. & Sirén, R. & Aromaa, K. (2004). Victimisation and fear in Finland 2003. Interim report of the 2003 national survey of victimisation to accidents, violence, property crimes, and fear. National Research Institute of Legal Policy. Research Communications 59. Helsinki.
- Hindelang, M. & Gottfredson, M. R. & Garofalo, J. (1978). Victims of Personal Crime: An Empirical Foundation for a Theory of Personal Victimisation. USA: Ballinger Publishing Company.
- Häll, L. (1995). Offer för vålds- och egendomsbrott 1978–1993. SCB Levnadsförhållanden. Rapport nr 88. Örebro: Startistics Sweden.
- Johnson, H. (1996). Dangerous Domains. Violence Against Women in Canada. Canada: Nelson Canada.
- Lundgren, E. & Heimer, G. & Westerstrand, J. & Kalliokoski, A-M. (2001). Slagen Dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – en omfångsundersökning. Umeå: Brottsoffermyndigheten.
- Piispa, M. (2004). Väkivalta ja parisuhde. Nuorten naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrittely surveytutkimuksessa. Tilastokeskuksen tutkimuksia 241. Helsinki: Yliopistopaino.
- Schneider, H. J. (2000). Victimological Developments in the World during the Last Three Decades. A Study of Comparative Victimology. Xth Victimology Conference. (Moniste.)
- Sirén, R. & Honkatukia, P. (2005). Johdanto: Väkivallan yleiskuva 1980–2003. Julkaisussa Sirén, R. & Honkatukia, P. (toim.) Suomalaiset väkivallan uhreina. Tuloksia 1980–2003 kansallisista uhrihaastattelututkimuksista. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 216. Helsinki: Hakapaino Oy, 1–28.
- Stefansen, K. & Pape, H. & Hjelmdal, K. & Clausen, S-E. & Haaland, T. (2005). Misbruk av forskning. Vold mot kvinner: Den episodiske partnervolden må icke forveksles med grov kvinnemishandling. Dagbladet 15.11.2005.
- Walby S. & Myhill, A. (2001). New survey methodologies in researching violence against women. British Journal of Criminology Vol. 41, 502–522.